

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

דעת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

גליון מס': 359 פרשת: משפטים שבת קודש א' אדר תשפ"א (13 בפברואר 2021 למנינים)

תל-אביב	כניסה	ציאה	ר"ת
17:05	18:03	18:39	
ירושלים	*16:48	18:01	18:42
חיפה	16:53	18:01	18:37
באר שבע	17:06	18:03	18:39

*לנוהגים 40 דק' 16:28

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

מדקדקים כלל, וממש בולעים אותיות, וזה פלא פלאות! ובעצם זהו החלק הגדול והקשה בעבודת ה', הרבה יותר מהכוונה, ואף לפני הכוונה. וכמוכן שלמדנו בגמרא (פגילה ג), שאת טעמי המקרא קיבלנו בהר סיני, ורש"י שם קורא לטעמי המקרא, **הנגינות הקרויים טעמים**. ולשון הגמרא "פיסקי טעמים", כלומר, את הידיעה היכן להפסיק, כבר קיבלנו בהר סיני. והמרגיש באמת שהוא עומד לפני ה', ממילא קל לו מאד לדקוק, להפסיק ולהשלים כל מלה ומלה ואותיותיה (ועי' יב"ח ח"ה ס"ח ס"ח), ויתכן שזה הטעם שהמליץ הרא"ש באורחות חיים, לסגור את העיניים בזמן אזכרת שם שמים, כדי לכוין בשלמות ממש, וכגון בפסוק קריאת שמע (לוח ס"ה ס"ה), וכך היה נוהג רבינו הקדוש ע"ה (עי' ברכות יג), ובהקדמה לספר לב אליהו מסופר, שהסבא מקלם זיע"א לימד את התלמידים, שגם כשהעיניים פתוחות לא רואים כלום, וזו עבודת ה' עצומה, וזה בעצם עבודת ה' של ימי השובבים.

ורבינו הגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך זיע"א (בפסוקי הלכות שבת) עורר בזה, שאם בקידוש לא שמעו המסובים את סיומ המלה האחרונה של ברכת "בורא פרי הגפן", או את סיומ המלה האחרונה של ברכת "מקדש השבת", לא יצאו ידי חובת קידוש, ע"ש. וזה מתאים לגמרא (ברכות מו), שבעניית אמן אין להחסיר את האות אל"ף או את האות נו"ן, ע"ש.

וזכינו לעשות בעיינו חולון שיעורי תורה לחזנים, על צורת הביטוי וההגיגה הנכון, וכיצד יש להפסיק בין מלה למלה, וכיצד יש להדגיש את הנקודה שבאות אחת שבמלה, וזו חובה קדושה יותר מהטעמים שבספר תורה, שהרי חוסר נגיגה בלתי מסוימת, אינו גורם למשמעות אחרת, ויוצאים ידי חובה, אולם חוסר דקדוק בקריאת התורה או בתפלה, הרי הוא גורם לשינוי משמעות המלה, ולכן יש להזהר בזה מאד. וזו עבודת השם, וזה קשה כמו עבודה קשה באמת.

עוד חלק חזק בעבודת השם

דבר נוסף שקשור מאד בעבודת השם, הוא לכוין למסור את נפשו על קידוש השם. ויש לדעת שזו אינה סתם חסידות, אלא חובה קדושה במשמעות התפלה, ובאמירת קריאת שמע כשואמר "ה' אחד" (כמובא במשנה ס"ה ס"ה), וכן באמירת "אל"ף ה' נפשי אשא" בנפילת אפיים, מפרש רש"י, אכוון לבי, ובזוהר הקדוש מוסיף, שיש לכוין עד כדי מיתה על קידוש השם. וכן בעמידה באמירת "למען שמו, באהבה", כידוע. וכן במנחה בשבת באמירת "ועל מנוחתם יקדישו את שמך", מבואר בספר הקדוש בן איש חי, שיש כאן סוד גדול למסור את נפשו על קידוש השם. וכן יש לכוין באמירת "יהא שמה רבא", לדעת רבינו הארי"י ז"ל, והובא בשומר אמונים (מאמר פתחו עיניכם פ"ב), וכן יש לכוין בכל ברכה באמירת "מלך העולם" (עי' בסיוור הג"ש בליכות), ובעוד כמה מקומות, כידוע. וכל זה הוא בעצם עבודת ה', להמחיש לעצמו באמת כאילו הוא מת לכבוד ה' יתברך, וכאילו הוא נשרף על קידוש השם, וההלוויה מתקדמת היום, עם מודעות ברחובות המורים על המקום והזמן... וכידוע מרבינו

המסקנה הנכונה של ימי השובבים

שזו ההכנה לקבלת התורה של משה רבינו ע"ה, כדי לקבל את לוחות האבן, התורה והמצוה, שהכל ניתן למשה מסיני. וזו ההכנה הגדולה, ועבודת ה' הרצופה - "עלה אלי ה'הרה, והיה שם". וכן מצינו אצל יעקב אבינו ע"ה בפסוק (בנחלתו, לה, לו), "ויאמר אלקים אל יעקב, קום עלה בית אל, ושב שם וגו'", מה דורש ה' יתברך מיעקב אבינו ע"ה במלים אלו "ושוב שם"? ביאר הרמב"ן, **לפנות מחשבתו לדבקה באל**, ע"ש. כלומר, שאפילו מיעקב אבינו ע"ה שהוא מרכבה לשכינה, עדיין דורשים ממנו דבקות בה' יתברך. ומאכן על תוקף עבודת ה' יתברך, שהיא עבודה גדולה מאד. וזה בעצם כוונת הפסוק (דברים יא, יג): **"וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבָבְכֶם"**, איזו עבודה שהיא בלב? זו תפלה (תענית ג), כלומר, עבודת ה' גדולה מאד, מאד.

תרגיל קשה בעבודת השם

כולנו יודעים שבתפלת העמידה יש חובה על כל אחד להרגיש שהוא עומד לפני ה' יתברך. וכן יש חובה להתאמץ שלא לחשוב מחשבה זרה, כלל ועיקר, ובפרט בברכת האבות (ועי' משנה בנחלתו ל"ח ס"ח), וכן יש חובה להזהר שלא לפתוח את העיניים בתפלת העמידה, אלא לעצום את העיניים או לעיין בסידור. ומי שלא נוהג בזה, אינו זוכה לראות פני שכינה בצאת נפשו (משנה ב"ב כ"ה ס"ה), וזה ידוע ומפורסם. אך רואים באמת חידוש נוסף בעבודת ה' יתברך, לא רק בתפלת העמידה, אלא גם בפסוקי דומרה, והיינו שלא יסמוך לאחוריו, כלומר, **שלא ישען**, שלא יפשוט רגליו, ושלא ירכיבם זו על זו, כלומר, שלא יניח רגל על רגל, אלא ישב באימה וכבוד (ועי' בספר הלכות לרבינו יונה, והובא להלכה במשנה ס"ה ופ"ח משנה י"ד), ולפי זה, יתכן שמכח תוקף עבודת ה' יתברך, אסור להביט בפסוקי דומרה לצדדים, משום שהעושה כן מורה על חוסר באימה ויראה, וחוסר בכבוד שמים, וזה בעצם תוקף עבודת ה'. ולפי זה, יש להתאמץ ולהתחזק בזמן אמירת הברכה, וכיוצא בזה, שלא להביט מי כנס ומי יוצא, ולא להביט על השעון כדי לראות מה השעה, ולא להתעסק עם עצמו בעניין אחר. בבחינת "והיה שם", ובבחינת "ושב שם". וזה בעצם תוקף עבודת ה' "בְּכָל לְבָבְכֶם".

תרגיל קשה עוד יותר בעבודת השם

חז"ל הקדושים (ברכות מ), מזהירים אותנו שלא יזרוק אדם מפיו ברכה, ופירש"י, שלא למהר, משום שנראה עליו כמשאוי. ומבואר בגמרא שם, לדוגמא בעניית אמן, שלא להחסיר את האות אל"ף או את האות נו"ן, והכל על דקדוק האותיות בלבד. וכן בגמרא (ס"ה ט"ו), כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה, מצננים לו גיהנם. ומבואר שם בגמרא כמה דוגמאות בזה, ואחת מהן היא שלא לבלוע אותיות בקריאת שמע, ומשמע מכאן שזוהו העיקר, ההיגוי והדקדוק הנכון, שהרי הכוונה אינה מעכבת. והרמ"א (לוח ס"ח ס"ח) הוסיף ללמד אותנו, שגם בקריאת התנ"ך צריך לדקדק באותיות היטב, כמו בקריאת שמע, ע"ש. ועל אחת כמה וכמה שיש לדקדק בקריאת ובברכות הנהיג. ובעונותינו הרבים, רואים אנו לפעמים איך שאנשי תורה שהם חזנים, ואינם

אנחנו עומדים כעת לקראת סיומם של ימי השובבים. וצריך לעיין ולהבין, מהו תוקף עבודת ה', וכיצד יוצאים מימים קדושים אלו לשנה כולה, וזוהים על ידם להתחזק ביראת שמים, ולהתקדם בעבודת ה'.

העבודה הקשה ביותר בעולם...!

עבודת השם הרי היא עבודה קשה מאד, ויש להתנהג בה באחריות מלאה, כל רגע ורגע. ובעבודת השם צריך שיהיה שלמות הלב ממש, ופסוק מפורש הוא **"וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבָבְכֶם"**, כלומר, שכל הלב יהיה לכבוד ה' יתברך, הן בתפלה והן בקיום המצוות, כל רגע ורגע. ובעצם זו עבודה קשה מאד, ומכיון שגם בעבודת החומר, שהיא עבודה של גייע כפים, קשה מאד לעשות מסירות נפש מכל הלב, בא הפסוק הני"ל ללמדנו שצריך לעבוד את ה' יתברך עם כל הכח, ובמסירות נפש עם כל הלב ממש, יותר מכל העבודות החומריות שבעולם, וזו חובה קדושה להרגיש כן בעבודת השם. ונמצא שבאמת יש לדעת ולהבין, שמכל הלב, היינו להרגיש השקעה גדולה ואמיתית מכל הלב, וכמוכן שיש לעשות הכל באופן מעשי ממש, ומכל הלב.

פסוק מפורש בפרשת השבוע

כתוב בפרשתינו (כ"ה, כ"ה): **"וְעִבְדְתֶם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם, וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ, וְהִסְרְתִי מִחֶלֶק מִקְרָבְךָ"**, ושאלת המלה, מדוע פתח הפסוק בלשון רבים וסיים בלשון יחיד? אלא ללמדנו שאמנם כולם מתפללים, כולם שומרים שבת וכולם עובדים את ה' יתברך, אולם לא כולם עושים כן באותה מידה, שהרי ישנם אנשים המרגישים בתפלתם שמחה והתלהבות, כוונה וישוב הדעת הפלאי, ועושים בכל יום הכנה גדולה לפני התפלה, כדי שלא תצא תקלה, כלל ועיקר. וכן בשמירת שבת קדושה, מרגישים עליהם מעין עולם הבא, ורואים כיצד הם נוהגים בדיוק חול, כיצד הם מתלהבים בשירי שבת קודש ובדברי תורה על שלחן שבת, וכיצד כל דקה בשבת קודש מכוונת ומנוצלת אצלם, על הצד הטוב ביותר. ולכן הפסוק מסיים, **"וּבְרַךְ אֶת לַחְמֶךָ וְאֶת מִימֶיךָ"**, בלשון יחיד, כלומר, כגודל ההשקעה שלך בעבודת ה', כך השכר, כך הברכה, וכך גם הרגשת ההנאה הרוחנית בעבודת ה' יתברך. וזו מתנה משמים, המקבל מי שמשקיע הרבה מאד בתפלה ובמצוות.

כך צויה ה' יתברך את יעקב אבינו ומשה רבינו ע"ה

ומצונו בפרשתינו, שגם משה רבינו נתבקש מה' יתברך להתאמץ ולכוין מאד בעבודת ה' יתברך. שהרי כתוב (כ"ה, ט): **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, עֲלֵה אֵלַי ה'הרה, וְהָיָה שֵׁם"**, ולכאורה המלים "והיה שם" אינן מובנות, משום שאם ה' מצוה את משה לעלות להר, אם כן בודאי שהוא יהיה שם אחר שיעלה, מדוע צריך לצוותו להיות שם? אלא הכוונה היא, שה' מצוה את משה רבינו ע"ה: תעלה להר סיני, ותתאמץ מאד במחשבה ותרגיש שאתה שם, שאתה בהר סיני ושאתה מתקרב אל ה' יתברך. וכנראה

מחלה ושמה שקר, והתרופה...

שלום וברכה מורי ורבותי!

יש משהו מיוחד ב'שקר', שיכול לסדר הרבה מאד דברים ולפתור כל בעיה אפשרית. פשוט, כל דבר שהיה, יכול הוא ברגע אחד להיות כלא היה. וכל דבר שלא היה או שרק היית רוצה שיהיה, יכול ברגע אחד להיות כהיה ונברא.

לדוגמא: אם איחרת לפגישה ואתה חש ממש שלא בנוח, לו היית שקרן, היית יכול לספר על פקק או אפילו תאונת דרכים מחרידה שאירעה בדיוק בכביש דרכו היית אמור להגיע לאותה פגישה. ולעומת זאת, לו עשית מעשה כלשהו אשר העומד למולך לא יאהב את אותו מעשה, ברגע אחד תוכל לספר שהמעשה לא היה מעולם ואפילו משל לא היה.

הבעיה החמורה יותר בשקר היא שהוא ממכר, מאד ממכר! מתחילים בשקר קטן, קוראים לו "שקר לבן", מהר מאד עוברים לגינוני האפור, עוברים דרך צבעי הקשת, והנה כבר נמצאים במרכזו של השקר השחור מְשֻׁחָר. הוא ממכר דווקא מאותה סיבה שבה הוא מסדר את החיים כל כך, פשוט יתן לחיות בבועה שבה מה שהיה יכול ברגע להיות כלא היה, ומה שלא היה יכול ברגע להיות כהיה.

השקרן חושב שלעולם לא יצטרך לעמוד בהתחייבות, לעולם לא יעמוד במצבים מביכים, ולעולם לא יצטרך להודות בטעויות. על ידי כך הוא חושב שהוא יוכל בקלות רבה יותר להגיע לכבוד ולתהילה, ואפילו לפרנסה בשפע רב יותר.

בפרשתנו נאמר על השקר הפסוק הבא: "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחֶק" (שמות כג, ז). המילה "תרחק" לא נאמרה על שום עבירה בתורה מלבד על מידת השקר. ליד כל עבירה מותר לעבור, ומעל כל עבירה ניתן לדלג, אולם ליד השקר ומעליו אסור לפרוח באוויר! דווקא בגלל שהוא ממכר הוא מסוכן כל כך... השקר כפוטנט, מבטיח כל כך, עד שלאחר שהוא מסדר את חייו של השקרן פעם או פעמיים קשה מאד להיפרד ממנו.

מה שלא יודע אותו שקרן הוא את הפסוק "אֶמֶת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח וְצִדְקַת מְשֻׁמִּים נִשְׁקָף" (תהלים פה, יג). לאמור, ככל שתקבור יותר את האמת, תמיד היא תצוץ ותעלה. מה שאין כן שקר כמאמר חז"ל: "לשקר אין לו רגלים" (שקרא לא קאלי, שנת ק"ד ע"ט).

על הפסוק הנ"ל (תהלים פה, טז) ישנו מדרש (בראשית רבה פרשת בראשית ל"ח ט) שכאשר רצה הקדוש ברוך הוא לברוא את האדם התייעץ הוא במלאכים ובמידות, ושאל האם כדאי ומומלץ לברוא את האדם. ועל כך מספרים לנו חז"ל שנועקו האמת והצדק ואמרו שלא מומלץ לברוא את האדם בהיות וכולו שקרים וחוסר צדק. לעומתם, צידדו החסד והשלום בעד בריאת האדם בהיות והוא בעל חסדים ומרבה שלום. מיד לקח הקדוש ברוך הוא את האמת והשליכה ארצה, כך שהיו החסד והשלום רוב מול הצדק, וקיים את רצונו לברוא את האדם.

ועל כך שואל איש האמת הרבי מקוצק זיע"א - מדוע הקדוש ברוך הוא העדיף לזרוק את האמת ולא את הצדק? הרי ודאי היה די בהשלכת אחד מהם בכדי לגרום לחסד ולשלום להיות רוב, ואם כן מדוע בחר באמת להיות מושלכת ארצה ולא בצדק? והשיב על כך, שידע הקדוש ברוך הוא ששום רע לא יקרה למידת האמת בהשליכו אותה ארצה, וזאת משום שאמת שככל שיקברו אותה וככל שיכסו אותה יקיים בה "אֶמֶת מֵאֲרֶץ תִּצְמַח" (תהלים טז, טז) והיא תצוץ ותעלה, תגבה ותתנשא, ותנצח...

ללמדך, שגם אם חושב המשקר כי בוחר הוא לעצמו אחרית טובה בכך שמייפה הוא את המציאות ומעטר אותה בשקריו, הרי שבפועל סופה של האמת לצוץ ולטפוח על פניו וכל הרווחים הכלכליים והאחרים אותם חשב להשיג שלא ביושר, לא רק שינטשו אותו, אלא שבמקומם יבואו החרפה והבושה ויעטפו אותו "בחום ואהבה".

אם כך, נשאלת השאלה על השקרן. הלא מנסיונך כל שקר סופו נופל, ומי כמוך יודע עד כמה מהלכים שלמים של שקר שתכננת בחיידך נפלו חלל לרגלי האמת. אם כך, מה גורם לך להמשיך לשקר? מה גורם לך להמשיך ולחיות חיים כפולים? מה גורם לך לחיות שוב ושוב באותה בועה של שקר בעוד כל הסובבים אותך יודעים ששקרת ומתייחסים אליך ככעס עד רחמנות?

רבים מאיתנו מכירים את היצור השקרן, אותו אחד שמראש מגדירים אותו כמי שאין לו מילה, אותו אחד שלא מלווים לו כסף אם מראש לא התייאשו

להתענג על ה'

הרב אליהו רבי ראש הכולל

מאותו סכום, שלא סומכים על הבטחתו, שיודעים שגם אם יאמר מה מזג האוויר בחוץ יש לבדוק זאת שוב. מה גורם לאותו "אדם" להמשיך בדרך זו למרות ההפסדים והכשלונות אותן הוא חווה בחייו? מה גורם לו לבחור מרצון בחיי סבל והשפלה גדולים כל כך?

והתשובה היא, ששקר יותר מהיותו מידה מגונה, הוא מחלה נוראית. הוא ממכר, הוא סוחף, הוא הרסני. הוא גורם לחולה שלא להביט אל מחוץ לבועה, הוא גורם לו לחיות באשליה שעדיין חושבים שהפעם הוא לא ישקר. המחלה הזו גורמת לאדם להיות מנותק מהסביבה, מנותק מהחיים, והחמור מכל - מנותק אפילו מעצמו. הוא כבר לא באמת דואג לעתידו, לא באמת מנסה להחשיב את המילה היוצאת מפיו, ולא באמת משקיע בכדי להגיע לחיים שלווים ורגועים. הוא רואה רק את הרגע, וגם אותו הוא רואה בצורה מעוותת.

לאור הדברים החמורים עליהם אנו משוחחים בשעה זו, נבין שאין לכעוס על השקרן, אין לפגוע בו ואין לזלזל בכבודו. יש לרחם עליו בדיוק כפי שמרחמים על חולה על נכה או על כל אדם אחר שסובל. הוא שבוי בחבלי המחלה, הוא לא בר דעת לצאת ממנה ביוזמתו, הוא זקוק לסיוע. ויחד בעזרת ה' נעשה זאת...

מה הפתרון לחייו של השקרן?

"אמת מארץ תצמח" אינה רק מחמאה למידת האמת, אלא גם נוסחה להצלחה לאושר ולשלווה נפשית. הפתרון היחיד להצלחתו של השקרן ממחלת השקר היא פשוט ליטול גולות של אמת פעם אחר פעם. בלי להבין, בלי לחשוב, ובלי לרצות באמת לשנות את החיים. פשוט לנסות מידי פעם לומר משפט נוסף של אמת, להודות פעם אחת לפחות בטעות, להתנצל מעומק הלב על מעשה שעשה.

מבלי להשים לב, חייו של "השקרן החוזר בתשובה" יהפכו לחיים טובים ויפים יותר. הנוסחה של "אמת מארץ תצמח" תראה לו שבלי הרבה עבודה הדברים מסתדרים מאליהם, כי זו תכונתה של מידת האמת, היא צצה מאליה ומסדרת את העניינים. הוא גם יראה במקביל שהסביבה יודעת לקבל באהבה אדם שיודע להודות בטעות ולעמוד אחרי מעשה שעשה, הוא יתחיל לחוות חיים חדשים, וליתר דיוק הוא יתחיל לחוות את החיים...

אין תרופה, אין גלולה, אין נוסחה ואין פתרון אחר, פשוט להתחיל לדבר אמת ולראות עד כמה היא טובה משחררת וממכרת לטובה לא פחות ואף הרבה יותר מההתמכרות למחלת השקר.

במבט שטחי נראה לרובנו שאיננו שייכים לאותו קומץ נבזה, אשר השקר מהווה ניסיון לגבוי. אולם, האמת לאמיתה אינה כן, אלא כל אחד מאתנו נתון לניסיון ומצווה לשוב ולהזכיר לעצמו את הציווי האלוהי "מִדְּבַר שֶׁקֶר תִּרְחֶק" (שמות כג, ז) [וליתר דיוק, "וְלֹא תִשְׁקֹר אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ" (ויקרא יג, יא), ועיין בהרחבה ברב פעלים חלק ג' חז"מי סימן א]. וזאת, משום שגם האברך בכולל וגם התלמיד חכם הגדול ביותר יכול במרכזו של ויכוח סוער או שיעור קולח להסביר סברא ופשט שאינם עולים בקנה אחד עם מידת האמת. ניתן להסביר דברים בהלכה ברמב"ם, שהרמב"ם לא כיוון אליהם אפילו לא כמחשבה ראשונה מוטעית.

באותה מידה, ניתן לומר ולספר על כל דבר שקורה או שקרה בעבר בחוסר דיוק מירבי ובסטייה קלה לכאורה. סטייה שיתכן שאף אחד מהשומעים לא יחוש בה. אולם, עדיין סטייה היא, וגם בכחה לגרור את האדם לתאוה הבלתי מתפשרת של שקר.

היו גדולי ישראל, שבכניסתם לבית, כאשר היו שואלים אותם אם יורד בחוץ גשם, הם היו עונים שכשהייתי בחוץ אכן ירד גשם. עד כדי כך חששו הם שמה בשעת כניסתם לבית חדל הגשם לרדת ושקר יהיה בפיהם אם יאמרו שירד בחוץ גשם.

וזהו היסוד, השקר כמחלה מדבק מאד, ויש להיזהר אף מסרך קטן ובלתי נראה ממנו, והתרופה לו כאמור היא האמת בלבד.

יזכנו ה' יתברך למידת האמת בכל תהלוכותינו, "לדבוק במידת האמת ולזכות לתפארת מידת האמת", להציל את חולי השקר, ולהרוות את בנינו ובני ביתנו בדוגמא אישית מופלאה של אמת וצדק, אמן. ברוכים תהיו.

שאלה יפה

ש"ת ממורנו הרב שליט"א

לבנות את התלמידים

שאלה: אני ב"ה מוסר שיעורים, ונתקלתי בשני סוגי תלמידים: האחד, שומע את הדברים, מקבלם ונראה לפחות מוכנה פניו ותנועת גופו, ואף לעתים גם מיישם, ואילו האחר, כל הזמן מחפש צדדים כיצד להתחמק מהדברים, וכל מיני תירוצים מינים ממינים שונים, כיצד להכשיר את המעשה שהוא עושה או לסתור הדברים וכו'.

וכל זאת אף אם מדובר רק בסיפור מוסרי שסיפרתי, רק בכדי ללמוד ממנו מוסר השכל. גם בזה, הראשון מבין את הנמשל, ואילו האחר, נשאר במשל, ומקשה עליו.

ויש להוסיף, שלעתים מדובר בתלמידים שכבר שנים רבות בעולם התשובה.

ילמדנו רבנו כיצד ניתן להתמודד עם התלמיד השני?

תשובה: פשוט מאד, צריך לטפל בשני באופן אישי. לדוגמה, לומר לו באמצע השיעור: "לא העיקר להקשות, אתה חכם תנסה להעמיק ולהבין מה עומק הכוונה". וכן להוסיף ולעורר אותו ולומר לו: "העיקר שלא תשאר במשל, אלא תקח את המוסר השכל שבנמשל, ותלמד ממנו כיצד להתנהג". וכן לומר לו: "זה לא חכמה להקשות קושיות, החכמה היא ליישב ולתרוץ תירוצים, ואתה נראה לי די חכם שיכול לחשוב על תירוץ טוב, כדי שתבין את הדברים טוב יותר". וכן על זה הדרך.

והובה עליך לא רק ללמד, אלא גם לבנות אותם, ולעצב אותם. לדוגמה, מי שאומר באמצע השיעור: "לא מקובל עלי מה שאמרת", מצוה לומר לו: "ככה לא אומרים! אתה יכול לומר אינני מבין, אבל לא לומר לא מקובל עלי". וזה נקרא לבנות את התלמידים בשלמות, ולטעת בהם תורה עם דרך ארץ.

וכדאי לקבל עוד הדרכה בצורת סדר העברת השיעורים לציבור ולנוער.

אמונות טפלות

שאלה: האם יש סכנה לומר ליד אשה הרה את המלה "נחש"?

שמעתי מספר פעמים מאנשים שונים שזה עלול להיות מסוכן, והאשה עלולה להפיל, חס ושלום. האם זה נכון? והאם יש לזה מקור כלשהו במקורות? **תשובה:** גם אנכי לא שמעתי על כך בלתי היום, ומסתבר שאלו סתם אמונות טפלות, וחששות זרות ומיותרות. אולם כמובן שאין לספר למעוברת שפלוגית הפילה, וכיצד בזה, משום שדבר זה גורם לה לפחד, וחבל.

וכן מעוברת תזהר לברך בכוונה על כל מאכל שהיא אוכלת. וכן שתתלבש בצניעות, ותקפיד לשמוע רק שירי קודש, חסידי ומזרחי, ולא שירים מהבלי העולם הזה, משום שכל זה משפיע על התינוק החמוד שלנו.

מכירת כלב מאולף

שאלה: יש לי כלב מאולף ורצוני למכרו, האם הדבר מותר?

תשובה: מפורש בגמרא (ב"ק פג.), שאסור לגדל כלב, אלא אם כן הוא קשור בשרשרת. וישנה גם קללה על מי שמגדל כלב. ואפילו שאינו כלב רע, אסור לגדלו, משום שאנשים מפחדים ממנו, מפני שאינם יודעים שהוא אינו כלב רע (ע"י מהרש"א שנת פג.). ובפרט כלב שמטנף את רשות הרבים, שזה עוון חמור מאד מאד על בעליו.

ועל כל פנים, מותר למכרו ולהתפטר ממנו, ואין כאן איסור של "לפני עיור", משום שניתן לשמרו על פי ההלכה. ובפרט שהוא כלב מאולף, והוא שקט ועדין (וע"י יבי"א ח"ב סי' טו.), וכידוע, שיעקב אבינו ע"ה שלח לעשו מנחה של פרות, חמורים וגמלים, ולא שלח לו כלבים, וזאת כדי שלא ישתמש בהם לדברים רעים (וע"י שו"ע י"ד סי' קנ"א ס"א).

למעשה, מותר לגדל בעל חי טמא, שאינו מזיק כמובן, וכגון תוכי או קוף, וכיצד בזה. והעיקר שאין נגרם על ידו נזק כלל ועיקר, וזה מצוין (וע"י סו"ט י"ד סי' ק"ח ס"א).

כשיש צרות במשפחה, הדרך היחידה להיחלץ מזה היא להתקרב אל ה' יתברך

שאלה: אני חוזרת בתשובה ברוך ה', ולאחרונה קרה במשפחה שלי בעיות של בריאות, סבתא שלי חלתה באלצהיימר מלפני כמה שנים, לאחרונה סבא שלי קיבל אירוע מוחי, וכעת הוא מאושפז בבית חולים, אשתו של דוד שלי מאושפזת בבית החולים, ובן דוד שלי אמר לעבור ניתוח קשה בראש. ונפשי בשאלתי, מה הגורם לכל זה? האם יש איזו סגולה לרפואה?

תשובה: מיסודות האמונה, שכל מה שקורה בעולם, הכל תלוי במצוות ועבירות. ולכן אשריך שאת חוזרת בתשובה, והזכות שלך תעזור בעזרת ה' יתברך למשפחה כולה שלא יהיו הרבה בעיות.

ומצוה לחזק את כולם במצוות, למשל נשים שאינן הולכות בלבוש צנוע, יש לומר להן שהגיע העת לרפואת כל המשפחה, להתחזק בצניעות הלבוש וכדומה. וכן על כל מה שאוכלים ושותים, יש לברך עליהם את הברכה המיוחדת להם, וזה זכות לכל המשפחה. וכן הבנים והגברים עליהם להניח תפלין, ולהתפלל שלוש תפלות בכל יום. וכמובן שכולם צריכים להתחזק בשמירת שבת קודש. וכמובן להתפלל על כך כל יום.

ואם תאחד את כל המשפחה, שיבואו כמה שיותר אנשים ונשים לבית אחד, יהיה ניתן להביא אברך יקר בן תורה, שיאמר להם דברי חיזוק לתורה ויראת שמים. ולה' הישועה.

סוכריה ומסטיק בבית הכסא

שאלה: האם מותר למצוץ סוכריה או ללעוס מסטיק בבית הכסא?

תשובה: מותר. כי זה בתוך פיו ואין לו דין אוכל, ובפרט בית הכסא של זמנינו שאין לו דין בית כסא ממש. כמובן שלברך אשר יצר יש להוציא מהפה. ולברך ביראת שמיים ובכבוד גדול לכבוד השם יתברך.

דילוג על פסוקי דזמרה או לצאת לאחור קדושה

שאלה: כשאין זמן לתפילה שלימה [שחריית] ויש אפשרות להכנס למניין ביוצר אור ולסיים את כל התפילה אבל להפסיד את ההתחלה, או להתחיל מהתחלה במניין אחר ולצאת אחרי קדושה, מה עדיף?

תשובה: כל ההיתר לדלג פסוקי דזמרה כדי שלא יפסיד תפילה בציבור. והיינו לומר את תפילת העמידה יחד עם כל המתפללים. אבל בנידון דידן שיש עוד מניין ולא יפסיד תפילה בציבור פשוט וברור שצריך להתפלל ולהתחיל מההתחלה. וירוויח את כל פסוקי דזמרה. וגם ישוב הדעת לכוין. וגם תפילת העמידה בציבור. ולאחר הקדושה כפי הצורך ילך לביתו. כי את סוף התפילה תמיד ניתן להשלים בדרך במקרה אונס וכיצד בזה.

ויש בזה גם סברא. פסוקי דזמרה זה הכנה לתפילה, וכיצד ידלג כאשר יש לו מנין נוסף? וכידוע בזהה הקדוש (פ' בלק) בפסוקי דזמרה להיות כמו עבד, בקריאת שמע למות על קידוש ה', בעמידה כמו עני, ובשמע קולנו כמו חסיד. וזה סדר עלייה רחוקית בעבודת ה'. ולכן כשאפשר החשוב ביותר להתחיל מההתחלה.

תעטוף את ההערה בסוכריה

שאלה: איך מעבירים ביקורת מבלי לפגוע באדם שמבקרים אותו?

תשובה: תעשה הקדמה קצרה, תשבח אותו באופן כללי שהוא חכם ונבון, ואתה מאד מרוצה מהחברות שביניכם. (תכל תלשון חיבור - מחובר אליו). אבל משהו מסוים, יש לי להעיר. וכך ההערה תתקבל בהבנה. איך כתוב בזהה הקדוש, תעטוף את ההערה בסוכריה!

לדוגמה: אתה יודע שאני אוהב אותך, מעריך אותך, וכואב לי שצעקת עלי ברבים. וכן אתה חכם ומבין, ולא מתאים לך לעשות כך. וכן מה שגרמת אתמול מחלוקת וצעקות... יתכן שזה לא מתאים לך. הן וכיצד בהן.

איסור מעבר בין שתי נשים כשהן אחיותיו

שאלה: האם במשפחה מצומצמת חשוב להקפיד שכן לא ישב בין 2 בנות (תחתיות זמן) או ההיפך?

תשובה: נכון. רצוי להקפיד שיהיה דרך ארץ וכבוד הדדי וצניעות עם שורשים ויסודות טובים. אבל לא לעשות מזה רעש גדול.

המשך מעמוד 1

הקדוש זיע"א בספר התניא (לקוטי אמרים פ"א), שכל איש ישראל מוכן ומוזמן למסור את נפשו על קדושת השם, ע"ש. והרגיל לחשוב כן בכל יום, אשריו, ומקבל שכר על כך כאילו הוא מת על קידוש השם (וה"ק פ' ט"ז ש"ה דף קכ"ד).

המסקנה הסופית

וכל זה הוא הכנה למסקנה של ימי השובבי"ם, שעיקרם לשמור על הקדושה, ובעיקר על קדושת

איסור גמור, כל רגע ורגע של "ולא תתורו", ושל "קדושים תהיו". ויכול על ידי כך להגיע לדרגת עובד ה' כזה שלוקח מסקנות יסודיות מימי השובבי"ם, להיות קדוש באמת וטהור, ולהיות מתלמידי רב הקדושים רב יוסף ורב ששת שסימו את עיניהם, כדי להגיע לדרגה שלא להביט חוץ לארבע אמות (ע"י נדה כ"ג. ופס"י ובמנחות ק"י. ופס"י). וזו המסקנה הנכונה של ימי השובבי"ם, והלואי שנוכח לך. שבת שלום.